

ZOFIA LEBIEDZKA

ZALETY I WADY LABORATORIUM JĘZYKOWEGO
W TEORII I PRAKTYCE

Fakt, że w ostatnim czasie na polu dydaktyki zaszły olbrzymie zmiany, a wysiłki w celu podniesienia efektywności i tempa nauki języków obcych łączą się z gwałtownym rozwojem pomocniczych środków technicznych nie wymaga większej argumentacji. Nauczanie języków obcych stało się obecnie zjawiskiem masowym, a ponieważ tradycyjne metody nauczania języków obcych nie mogą sprostać wymaganiom czasu stąd zastosowanie maszyn.

W wyższych uczelniach typu technicznego również ostatnio podniosło się, choć może jeszcze niewystarczająco znaczenie nauczania języków w wyniku konieczności stosowania przy pracach naukowych literatury obcojęzycznej i coraz częstszych wyjazdów studentów na praktyki i wycieczki zagraniczne.

Celem lektoratów na Politechnice jest nauczanie studentów żywej mowy danego języka na codzień oraz nauczanie ich czytania i zrozumienia za pomocą słownika specjalnych tekstów technicznych z danej dziedziny technicznej. Przy czym na plan pierwszy wysuwa się umiejętność rozumienia i mówienia w danym języku.

Metody stosowane u nas można ogólnie scharakteryzować jako konwencjonalne audio-wizualne, chociaż główny nacisk kładzie

się na elementy "audio". stosując szeroko na zajęciach w salach magnetofony oraz prowadząc grupy w laboratorium. Opieramy się na stosowanej obecnie wszędzie behaviorystycznej teorii językoznawstwa Bloomfielda, która mówi, że nauczanie dotyczy głównie tworzenia i odtwarzania nawyków językowych, a nie komasowania wiedzy o języku oraz na założeniach, że zrozumienie i mówienie obcym językiem jest bazą na podstawie której można dopiero uczyć czytania i pisania. A ponieważ do wytwarzania nawyków konieczna jest odpowiednia częstotliwość powtarzania, wydawać by się mogło że taśma magnetofonowa i laboratoria językowe na uczelni rozwiążą wszystkie problemy.

Ale jaka jest rola laboratorium językowego, jego zalety i wady w teorii i naszej praktyce?

Jakie korzyści zapewnia laboratorium językowe.

1. Umożliwia przede wszystkim aktywny udział wszystkich studentów w ćwiczeniach. Wszyscy powtarzają głośno równocześnie, a jednak indywidualnie. W grupie 15 studentów 14 jest tak samo zajętych jak ten jeden, którego pracą kieruje w danej chwili lektor.

2. Pozwala lektorowi skierować uwagę na pracę każdego studenta bez przerywania reszcie grupy.

3. Laboratorium dostarcza autentycznych, stałych i niezmiennych modeli do imitowania i ćwiczenia.

4. Użycie słuchawek daje poczucie ścisłego kontaktu z językiem i zmniejsza poczucie onieśmienia, czy strachu wywołanego publicznym wystąpieniem w klasie.

5. Zmusza studenta do nieustannej koncentracji.

6. Dzięki różnorodnym nagraniom student ma możliwość słuchania wielu autentycznych głosów. Bez tego często zdarza się, że student rozumie jedynie nauczyciela.

7. Zapewnia jednakowe warunki słuchania wzorca dla wszystkich studentów nawet najdalej siedzących.

8. Ułatwia grupowe przeprowadzanie testów i sprawdzianów zarówno w słuchaniu i mówieniu, tj. w zrozumieniu, poprawnym użyciu i budowie struktur gramatycznych, w zakresie przyswojonego słownictwa ewentualnie w tłumaczeniu.

9. Laboratorium umożliwia podział studentów na grupę kierowaną przez nauczyciela i kierowaną przez magnetofon.

10. Możliwość usłyszenia własnej odpowiedzi i porównania z wzorcem pozwala studentom na obiektywną ocenę swojej pracy.

11. I w końcu dla nauczycieli, którzy sami nie mają dostatecznej biegłości we władaniu językiem obcym lub tylko w wymowie, laboratorium daje możliwość czynnego podnoszenia swych kwalifikacji.

Trzeba jednak zaznaczyć, że korzyści takie osiąga się tylko wtedy gdy metody dydaktyczne skoordynowane są z działaniem pomocniczym laboratorium, gdy urządzenia w laboratorium pracują bez usterek, gdy w grupie jest odpowiednia liczba studentów i mamy przygotowany właściwie dobrany materiał do pracy w laboratorium, uzupełniający stosowany podręcznik. Po wielu próbach i doświadczeniach stwierdzono, że efektywne zastosowanie laboratorium zależy od dobrego przygotowania studentów już w klasie. W laboratorium nie ma czasu do nauczania ćwiczeń lub wyjaśniania nowych gramatycznych wzorców i reguł lecz celem pracy w laboratorium jest dostarczenie studentom szerokiej

praktyki w użyciu pewnych struktur, manipulowaniu nimi i wzmocnieniu (reinforcement) podanego materiału tak by przeszedł do poziomu podświadomości i stał się nawykiem. Po lekcji w laboratorium musi także nastąpić odpowiednia seria ćwiczeń praktycznych w klasie (a follow-up lesson) a nawyki i sprawności nabyte w laboratorium muszą być użyte w prawdziwie życiowych sytuacjach.

Jakie są jednak ujemne strony stosowania laboratorium językowego?

1. Całkowita automatyzacja pracy studenta powoduje szybsze zmęczenie przeciętnego studenta o słabej motywacji nauczania językowego.

2. Hamuje do pewnego stopnia inicjatywę i samodzielność studenta.

3. Ułatwiając opanowanie zamkniętego systemu powiązań formalnych i skonwencjonalizowanych połączeń semantycznych nie pozwala to na opanowanie kompetencji języka i swobodne tworzenie coraz to nowych wypowiedzi.

4. Przedstawiając tylko jeden jedyny określony sposób reakcji (odpowiedzi) na dany bodziec ogranicza zakres prawdziwości danego wzorca.

Mimo że liczba zalet laboratorium językowego przewyższa ilość wad trzeba jednak podkreślić, że nawet najlepsza maszyna nie zastąpi nauczyciela pełnego inicjatywy i kierującego odpowiednio pracą dydaktyczną.

Jaka jest jednak praktyczna rola laboratorium językowego na tle teoretycznych zalet i wad?

Na uczelni technicznej lektoraty odbywają się 2 godziny tygodniowo a grupy studenckie liczą od 15-30 osób.

Mimo, że niektórzy językoznawcy twierdzą, że laboratorium o takim wymiarze godzin nie może być stosowane efektywnie, nam wydaje się, że nie jest to całkowicie prawdziwe.

Istnieją u nas grupy początkujące i średnio zaawansowane po 4 latach nauki w szkole średniej.

Z laboratorium korzysta bez kontroli lektora ok. 80% wszystkich studentów dodatkowo poza zajęciami, albo dobrowolnie, jako praca domowa lub odrabiając nieobecności na lektoratach.

Oprócz tego zespołowo korzystają tylko niektóre grupy liczące 15 osób, gdyż jest 15 kabin. Są to grupy wciąż jeszcze eksperymentalne, zazwyczaj początkujące, których tygodniowy harmonogram zajęć układa się następująco: 35-minut pracy w klasie, 25-minut w laboratorium pod kontrolą lektora i znów 30 minut pracy w klasie.

W zespole anglistów opieramy się na "Present Day English for Foreign Students Book I i II - Candlin"; a ćwiczenie laboratoryjne dla grup początkujących stanowią uzupełnienie i rozszerzenie podręcznika zasadniczego albo przygotowanego i nagranych przez samych lektorów lub wykorzystujemy "Present Day English Laboratory Exercises" i przegrane z płyt nagrania do tomu I Candlina. Dla grup zaawansowanych stosuje się nagrania Judda "English Conversation for Foreign Students", Jerroma i Szkutnika teksty, Rutkowskiej "When, where and how?" oraz nagrane teksty techniczne wybrane i opracowane przez lektora E. Deszberga. Grupy te uczęszczają do laboratorium na ogół tylko indywidualnie, oprócz pracy z magnetofonem na lektoratach.

Nie będę tu szczegółowo zajmowała się naszymi metodami pracy w laboratorium i rodzajami ćwiczeń wdrażających, podam tylko jakie typy ćwiczeń stosujemy:

60% ćwiczeń powtórkowych (repetition drills) tekstu ćwiczeń na wymowę i intonację oraz złożonych struktur gramatycznych, 10% ćwiczeń mutacyjnych (mutation drills), 10% ćwiczeń otwartych (open-ended structure drills) 10% ćwiczeń łączących (paired - sentence drills) oraz 10% ćwiczeń przez analogię (analogy drills).

Przeanalizujmy jednak jeszcze raz podane powyżej zalety laboratorium językowego. Z punktu widzenia teorii nie można im odmówić logicznej racji. Jednak w praktyce obserwuje się rozbieżności wynikające z niedociągnięć obiektywnych jak i subiektywnych np. wzorce którymi posługują się studenci nie zawsze są idealne pod względem metodycznym i technicznym, jakość aparatury także nie zawsze jest odpowiednia, magnetofony nie będąc przystosowane do wielogodzinnej pracy w laboratorium szybko się psują, nie posiadają liczników, zaś jakość taśm także jest kiepska. Poza tym student nie zawsze jest zdolny do obiektywnej oceny swej wymowy przez porównanie wzorca i własnej nagranej wypowiedzi. A także obniża wyniki pracy w laboratorium słaba ciągle jeszcze motywacja nauki języków obcych u studentów szkół technicznych.

Jednak mimo wszystko zaobserwowano wielką pomoc laboratorium szczególnie w wymowie studentów oraz ich umiejętności manipulowania wzorcami strukturalnymi języka w konwersacji.

W praktyce okazało się, że co dziesiąty student uczęszczający do laboratorium robi to całkiem dobrowolnie, bez przymusu ze strony lektora. A w ankiecie na temat nauki języków obcych stu-

denci m.in. wypowiedzieli się by więcej zajęć prowadzić w laboratorium oraz by zwiększyć ilość godzin i czasokres trwania nauki jednego języka.

Jest to dowodem, że laboratorium językowe jest potrzebne w szkołach typu technicznego, mimo tak wielu kłopotów z wyposażeniem i opracowaniem dobrze metodycznie i technicznie materiałów.